

ELDRE KOLONISASJON (BUREISING) I SØR-VARANGER.

Av *fhv. skogforvalter A. Klerck,*

formann i «Selskabet til fremme av Finnmarkens Jordbruk».

DEN FØRSTE bosetning av norske i Sør-Varanger tok visstnok sin begynnelse i 1840-årene av uttjente festningssmannskap fra Vardøhus. Disse mannskaper var fra det trondhjemske. Litt senere, i 1850, nedsatte der sig en del norske som kom fra de nedlagte Kå-fjordgruber i Vest-Finnmark; disse folk var fra Rørostrakten.

Denne første norske bebyggelse var helt frivillig og tok land i det indre av fjordene, «vannveien» var dengang det naturlige for å komme i forbindelse med utenverdenen. Den neste tilflytning av norske foregikk under de første veianlegg i Sør-Varanger i årene 1868—1870. Det var folk fra Østerdalen og Gudbrandsdalen, og nu nedsatte de sig inne i landet (Pasvikdalen), uaktet det var smått med vei i denne trakt.

De ovenfor nevnte tilflytninger var helt frivillig og hadde ingen offentlig støtte. De jordarealer disse folk tok og fikk sig tilskjøttet var av høist forskjellig størrelse. I almindelighet var brukene fra 100—500 mål store og kjøpesummen varierte fra 20—80 spesidaler = kr. 80.00 til kr. 320.00, iberegnet opmålingsomkostningene.

Alle disse kolonister hadde jo efter sin hjembygds jordbruk en viss innsikt i sådant, men det blev kun overflatedyrking. Såvidt vites blev det ikke satt plog i jorden før ut i 1860-årene, men det var bare en enkelt foreteelse.

I 1900 optok amtmann Graff i Finnmark spørsmålet om å kolonisere en del av Pasvikdalen. Det blev på grunnlag herav dannet et «Selskab til fremme av Finnmarkens Jordbruk». Der blev samlet inn et privat beløp på ca. 30,000 kr., og Staten (Stortinget) bevilget et tilsvarende beløp. I 1901 og 1902 blev der ved lensmannen i Sør-Varanger sammen med to jordbrukere og skogvesenet utmålt mange plasser av den efter disse menns skjønn best skikkede dyrkingsjord i Pasvikdalens nedre del. Utmålene var gjerne på 100—120 mål. Der blev så bekjentgjort i pressen at man ønsket jordbrukskyndige folk til å nedsette sig. Jorden skulde vedkommende erholde gratis, d. v. s. selskapet betalte alle utgifter ved utmålenes erhvervelse. Det blev stillet et bidrag på kr. 2000.00 til rådighet til opførelse av foreløbige husvær og til delvis oparbeidelse av jordveien. Der meldte sig de høist forskjellige folk med de beste anbefalinger fra Nord-, Vest- og Østlandet. De fleste fikk reisebidrag, som dog gikk i avdrag på bidraget, kr. 2000.00. Alle plasser blev besatt i løpet av 1½ år, for det vesentlige med yngre familiefolk. Men det syntes snart som at ingen av de antatte nybyggere kunde finne sig tilrette. Der var jo

ingen veiforbindelse til de forskjellige nye boplasser og det var lite eller intet fast arbeide å få i bygden. Skogvesenet igangsatte visstnok skogdrift for å skaffe vinterarbeide, men det var et fåtall av nybyggerne som deltok i denne. De tilsagte bidrag til hver boplass var snart opbrukt uten at der var lagt noe arbeide på jordveien, og etter 1 à 2 år forlot de antatte nybyggere på 3 nær distriktet.

Selskapet forsøkte igjen å anta noen nye opsittere fra Nordland og Rørostrakten, men heller ikke disse fant sig tilrette i disse uveisomme trakter, selv om det nu var arbeide å få ved A/S Sydvarangers grube- og annlegdrift. Fra 1908 og utover til 1920 blev så de forlatte boplasser bortsatt til traktens egen befolkning for det beløp som til da var hevet av de tidligere nybyggere, fra kr. 1000.00 til kr. 1800.00. På plassene var der da tilbygget våningshus og fjøsbygning. Samtlige boplasser er nu tilskjøttet opsitterne, der avdrar kjøpesummen med 1/15 og forrenter restkjøpesummen med 2½ % pr. år.

Alle bruk er nu under god skjøtsel, man har jo nu agronom i distriktet til hjelp og støtte, så jorddyrkingen er kommet under mer rasjonell drift. Der er dannet redskapslag kretsvis, foruten at en hel del har redskaper privat, f. eks. slåmaskiner m. v. Alle eiendomsbesittere i Finnmark har fri brensel og fri beiterett i Statens skoger.

Arsaken til at de to første forsøk «Selskabet» gikk igang med mislykkedes, var visstnok den minimale adgang til arbeide utenfor bostedet, den uveisomme trakt boplassene lå i, myggeplagen om sommeren, den lange mørke vinter, langt til skole (1 mil) og 3 mil til nærmeste handelssted, men kanskje det mest avgjørende var den bedre levestandard disse nybyggere tidligere hadde bodd under. Folk som skal bosette sig i Finnmark og leve av jordbruk, må først bli aklimatisert i de egenartede naturforhold som hersker her. Kolonisasjon med bidrag er et lokkemiddel. De norske som frivillig tilflyttet Sør-Varanger i den første tid i 1840- og i 1870-årene, overtok selv ansvaret for sin levevei og innstillet sig derefter og slo sig også igjennem og er nu de største jordbrukere, men så gikk der også med en generasjon.

Nu er forholdene helt forandret i Finnmark og i særdeleshet i Sør-Varanger; kommunikasjoner daglig av alle slags, godt om arbeide og gode avsetningsmuligheter.

Blandt de mange arbeidere ved A/S Sydvaranger er der en hel del sydfra, men de har først i de senere år efter 15—20 års arbeide ved bedriften lagt sig efter jordbruk. Dette viser at de først må bli tilvant de særegne livsvilkår man arbeider med som bruker av jord.

Det er jo nu på nytt tatt op bureising i Pasvikdalen. Jord, og god jord, er der nok av, men det vil nok gå en generasjon før disse nye bruk føder sin familie.